

uspeha. Posamezni pojmi izpuhte. In ravno to naglo izpuhtevanje posameznih pojmov je porodilo neutemeljeno mnenje, da moderna šola ne dosega zaželenega smotra.

Ali pa je temu res kriva moderna šola in njeno učiteljstvo?

Ne!

Temu je kriv učni aparat, ki se vrti v zaprašenem hramu, v katerem plove vzduh, ki grozi zadušiti vsakogar, kdorkoli bi se predrznil stopiti k aparatu in ga ustaviti. V hramu ni solnce, ni življenja. V njem so samo prah, jetika, razbljinenost in smrt. In v tem hramu se kuha hrana, ki mora z njo pitati moderna šola šolsko mladež. Da ob taki hrani šolska mladež ne more uspevati, temveč da mora končno duševno umreti, ni težko uganiti. Dokler se ne postavi učnega aparata na solnce in dokler ne zaveje iz njega življenje, bo zaman ves trud moderne šole. Najprej mora zaveti življenje iz učnega aparata in potem bo zelo tudi iz učnih načrtov in od teh zavisnih učnih knjig in učnih urnikov.

In z vsem tem oživi tudi moderna šola. In le življenje rodi novo življenje. In le v življenju za življenje nam je iskati povoljnih in stalnih uspehov.

Dokler pa se ne oživi učni aparat, ni lepo, da pišejo vse neuspehe moderne šole namenoma nji in njenemu učiteljstvu na račun.

Kdaj se učni aparat oživi?

Ne vem!...

Trdim pa, da ima zlo, ki grozi človeštvu svoj izvor v nezadostni šolski naobrazbi. A prava šolska naobrazba tiči samo v samostojnem duševnem in telesnem delu z ozirom na mišljenje dobljeno v celokupni nepretrgani šolski dobi.

In o tem naj bi resno razmišljali odločilni krogi!

(Konec.)

Definitivnost šolskih nadzornikov.*)

Šolski nadzorniki so bili imenovani doslej samo provizorično. Delujejo pa z vsemi močmi na to, da bi bila ta imenovanja definitivna, in vlada podpira njihovo stremeljenje. Ta stvar pa se ne tiče samo inspektorjev; njen pomen je mnogo širši. Začasnost je res neugodna za nadzornike kakor osebe; definitivnost pa bi imela neugodnosti za šolo in učiteljstvo.

Nadzorniki kličejo po definitivnosti iz dveh vzrokov: da so kakorčasni slabše plačani nego ostale državne uradništvo in da je njihovo stališče negotovo. Z definitivnostjo bi dosegli lepše dohodke in trdnjše stališče, s čemer bi istočasno dosegli neodvisnost nazgoraj (napram predpostavljanim uradom) in nazdolaj (napram učiteljstvu).

Poboljšanja v gmotnem pogledu privoščamo šolskim nadzornikom iz vsega srca; ali drugi navedeni vzrok je ob današnjih okolnostih za nas vzrok, da smo proti njihovi definitivnosti.

Znano je, s kako previdnostjo izbira vlada šolske nadzornike. Le redkokdaj je ime-

*) Priobčujemo ta članek zaradi vprašanja, ki je velike važnosti za bodočnost naše šole — je torej eminentno kulturno vprašanje. Seveda bomo eventualno radi dajali mesta tudi kakemu drugemu nazoru.

Uredn.

novan za nadzornika človek samostalnega mišljenja; po večini postajajo nadzorniki nesamostalni ljudje birokratskega duha, verni čuvaji dosedanjega reda in sovražniki „novot“; zato pa se jim izpregledavajo nedostaki znanstvene in strokovne naobrazbe. Ti se potem brzo prilagodjajo volji okrajnega glavarja, ali pa podlegajo vplivu kake vladajoče klike ter postajajo le poslušna kolesca birokratskega šolskega stroja. Njih razmerje k učiteljstvu je ledeno, birokratsko, često jasno sovražno. Vzemimo slučaj, da je šolskim nadzornikom postal človek, izobražen in izkušen, ki si je svest odgovornosti svojega urada ter se mu hoče posvetiti s potrebno resnostjo; ali tudi on je kmalu primoran odreči se dobrim sklepom pod težo preštevilnih pisarniških poslov, ki zavzemajo ves njegov svobodni čas in mu ne dovoljujejo, da bi zasledoval napredek v šolstvu ter se vzdrljal na sočasni višini znanstveno-pedagoške izobrazbe, kar je neizogibni pogoj k stvarnemu in pravičnemu presojanju učiteljskega delovanja.

Nadzornik, ki si zna v birokratskem ozračju šolskih uradov ohraniti svobodno roko, je bela vrana. Kakor danes stvari stoje, pravilna slika — dasi se ne more tajiti izjem — je nadzornik, ki za urad voditelja, svetovaleca in prijatelja učiteljstva nima potrebne kvalifikacije niti znanstvene niti značajnosti. Nezmoglosti teh nadzornikov tvori ravno njihova začasnost nekako protitežje. Dasi šolski uradi za vsako ceno branijo avtoriteto predpostavljenih napram podrejenim, se posreča vendar časih, da se učiteljstvo slabega nadzornika otrese, in to sili ostale nadzornike k večjemu pravicoljubju; drugače bi ne bilo izhajati učiteljstvu v mnogih krajih. Ako bi pa bila izvedena definitivnost, bi nadzorniki svojo večjo neodvisnost komaj uporabljali v smeri navzgor, tem gotoveje pa v smeri navzdol. Njihova izbira pa bi postala še mnogo previdnejša, da bi ne trpel vladno-birokratski vpliv. Posledice definitivnosti bi zato težko občutila šola in učiteljstvo. Z definitivnostjo sedanjih šolskih nadzornikov bi se petrificiral samo tip šolskih birokratov, ki bi bila zavora, nikakor pa ne pospeševalci šolskega napredka. O tem se lahko prepričamo v Galiciji, kjer so nadzorniki že daljšo dobo definitivni.

Dokazana bojazen pred utrjenem neodgovarjajoče institucije nam je zadosten vzrok proti definitivnemu imenovanju šolskih nadzornikov; pri tem pa priznavamo popolnoma pravice nadzornikov do boljše plače, toda izpolnitev te opravičenosti naj ne bo vezana z nadzorniško definitivnostjo!

C. kr. dež. šolski svet — reklamno podjetje nemških tvrdk.

S Štajerskega poročajo:

V zadnjem času smo se začeli tudi štajerski Slovenci zavedati svojih pravic ter jih zahtevamo od vseh deželnih in c. kr. državnih uradov, kakor tudi od privatnih podjetij. Žalibog, da smo pa povsod premeški in premalo odločni, kar je velika napaka v javnem živ-

ljenju. Zaraditega tudi ne dosežemo bogve kaj. Ko se borimo za pravice našega jezika, moramo biti skrajno odločni ter ne smemo popustiti niti za las vkljub vsem grožnjam raznih okrajnih glavarstev in drugih uradov. Če se ne damo strašiti ter stojimo trdno na svojem stališču, bomo dosegli marsikaj, to nam izpričuje vrla občina Kokarje in še nekatere druge.

Kako pa nam razna oblastva izpolnjujejo naše zakonito upravičene zahteve po pravicah slovenskega jezika, to je poglavje, ki brez njega ne izide skoro nobena številka naših časnikov.

Pa kakor se kaže, se za to oblastva ne brigajo dosti. Treba bo nastopiti tako posameznikom, kakor raznim korporacijam drugo pot, pot resnih pritožb tudi po instancah, ne samo jadikovati po časopisih. — Da, ta oblastva! Ne samo, da ne upoštevajo naših upravičenih zahtev, temveč grede še dalje. Sistematiško zatirajo slovenski življenj ter obenem pospešujejo nemška podjetja vsake vrste in delajo za nje reklamo. Tako lahko rečemo, da je marsikateri c. kr. ali pa deželni urad tudi obenem reklamna agentura te ali one nemške tvrdke. Recimo: C. kr. okrajno glavarstvo in reklamno podjetje za Blankeja v Ptujem itd.

Tudi naša šolska oblastva niso prav nič boljše v tem oziru, ampak mnogokrat še slabša od drugih. Polagoma je treba zbrati ves tak material in ga potem predložiti na pristojnem mestu, da bo prizadetim krogom še dolgo šumelo po glavi in da bodo izprevideli, da so c. kr. uradniki, ne pa kričači reklamisti in pospeševalci nemških podjetij.

Za danes naj navedemo le en tak slučaj, da se otme pozabljenosti, ker bi ga bilo v resnici škoda.

Kakor je znano, je zbral c. kr. deželni šolski nadzornik za slovenske ljudske šole, g. Peter Končnik, zadnji čas izdane šolske določbe v posamezne zvezke ter jih je izdal. Samoobsebi se ume, da je ta izdaja popolnoma nemška. Tega smo že navajeni kakor marsičesa drugega.

Nekaj posebnega pa je, da se v tej izdaji opozarja večkrat pod črto, da imajo razne tiskovine — tudi dvojezične — nekatere nemške tvrdke v Gradcu v zalogi.

Tako torej! Ko bi nemški nadzornik priporočal Nemcem kako slovensko tvrdko, to bi bilo vpitja v nemškem Izraelu! Vse bi se spravilo pokonci. A pri nas? Pri nas je vse mirno. Kdo bi se pregovarjal za take „malenkosti“? Kaj nas briga, če služi tudi naš c. kr. dež. šol. svet za reklamo nemškim tvrdkam! In da je ta reklamist naš c. kr. šol. nadzornik, to je pač le tak slučaj.

Pa pustimo to in idimo dalje!

To izdajo je založila in izdala knjigarna Leuschner in Lubensky v Gradcu. Vsem krajnim šolskim svetom se je ukazalo, da morajo nakupiti to izdajo za svoje šole.

Proti temu nimamo ničesar, četudi je imela knjigarna prav lahko stališče. Vsakdo bi pričakoval, da bosta imela Leuschner in Lubensky toliko takta kot vseučiliška knjigarja,

da bosta izvrševala tudi slovenska naročila in si zato preskrbela uslužbenca, ki bi bil zmožen slovenščine. Saj je tretjina odjemalcev Slovencev. Kaj še! Znan je slučaj, da je ta tvrdka odgovorila na slovensko naročilo, da nerazumejo slovenščine in naj se naročilo ponoviv nemškem jeziku!

Tako torej! Šola mora imeti zbirko, in če jo ne dobi s slovenskim naročilom, mora pa nemško naročiti. Tvrdka se je lahko postavila na to stališče, saj je imela zaslonbo pri c. kr. dež. šol. svetu, ki je ukazal, da mora imeti vsaka šola to zbirko.

Potem se pa še čudijo ti naši Nemci, če hočemo priti proč od Gradca! Čudno je le, da jim je še dober naš denar, ker ne marajo nas in naše govornice.

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Vdovsko učiteljsko društvo. Ker mi na opetovano prošnjo več članov „Vdovskega učiteljskega društva“ še ni nič odgovorilo, niti vposlalo zaprosene letnine pro 1908, jim naznanjam, da jih bom črtal po § 10. društvenih pravil iz imenika članov, ako ne plačajo že imenovane letnine do 6. junija t. l. — do Binkošti.

Prosto jim je potem se pritožiti še na občni zbor, ki bo zboroval meseca aprila prihodnjega leta.

Blagajnik.

Pedagoško društvo v Krškem zboruje dne 4. junija t. l. v risalni dvorani meščanske šole v Krškem. Vzpored:

1. Otvoritev in poročilo predsednikovo.
2. Prof. dr. J. Bežjak: „Najnovejša teorija spisovnega pouka“.
3. Pogovor o spisni knjigi, kijo meni društvo izdati.
4. K. Trost: „Poročilo o odseku za izvenšolsko delovanje.“
5. Volitev delegatov za „Zavezini“ občni zbor.
6. Slučajnosti.

K obilni udeležbi vabi odbor.

Dobski učiteljski krožek. Prijeten je bil sestanek dobskega krožka na Viru. Udeležilo se ga je celo učiteljstvo iz Peč in Moravč. Pogrešalo se pa je učiteljstvo iz najbližje okolice. — Med prijaznimi stanovskimi pogovori se je govorilo tudi o roditeljskih sestankih in o šolskih izletih. — Sklenilo se je imeti prihodnji sestanek krožka pri Sv. Trojici pri Moravčah.

Štajersko.

Savinsko učiteljsko društvo je zborovalo ob lepi udeležbi dne 7. majnika na Gornjem. Nanovo je pristopila društvu gđč. Kregarjeva s Polzele. Pri društvu ostane tudi nadalje upokojena učiteljstva gđč. Gonse. Društvo je izreklo ogorčenje nad tistimi nemškimi tovariši, ki so v Celju — bodisi v preveliki svoji zagrenjenosti, bodisi v še večji stanovski nevednosti — ploskali deželnemu odborniku Stallnerju, ki je sicer izjavil, da je učiteljstvo potrebno regulacije, vendar se pa ta ne bo mogla izvršiti, ker so deželne finance v slabem stanju.

Gornjegrajskemu učiteljskem društvu se odgovori, da naše društvo ne more sodelovati pri koncertu v Mozirju, ker je nemogoče, da bi z eno ali dvema vajama častno nastopili. Sicer pa tudi mozirsko občinstvo nima smisla za take prireditve.

Za Jan Legov spomenik se dovoli iz blagajnice 10 K.

Izvoljen je bil zopet stari odbor: Predsednik B. Vrbl, podpredsednik Iv. Zotter, tajnik I. Jakš, blagajnik S. Pečar.

Predsedništvo čebelarkega društva je prevzel tov. Zotter.

njimi Rusi, in sicer za srednješolske dijake svojih velikih mest. Zaradi okrepitve zdravja odkazujejo dijakom na takih naselbinah razna kmetiška opravila, te naprave so se jako dobro obnesle in dijaki se vračajo koncem počitnic telesno in duševno okrepani k študijam z ljubeznijo v srečo za krasote narave. Po ruskem vzgledu so začeli snovati počitniške naselbine tudi v drugih državah, a to za mladino malih šol. Tudi v Ljubljani imamo med ubožnejšim delom prebivalstva mnogo slučajev, v katerih morajo otroci večinoma prebiti v zatohlih, neprezračeni prostorih. Za počitniško naselbino priporoča župan nakup Sangrada pri Cerkljah za 21.000 K.

Tam je pred 10. leti zgradil okrožni zdravnik g. dr. E. Globočnik skupino poslopij za 120.000 K. Poslopja so v dobrem stanju. Z 2000 K se dajo popraviti nekateri nedostatki. Po celem poslopiju je izpeljana elektrika. K poslopiju spada velik vrt in dve parceli gozda. V poslopiju so tudi parne in pršne kopeli, ki so urejene tako, da se da voda ogrevati. Poleg vodne kopeli so prirejene tudi zračne kopeli na betonu in kamenu. Za poslopijem je

močan vrelec hladne in zdrave vode. Sob je 18, ki so vse suhe, zračne in svetle ter je v njih prostora za 150 odraslih oseb. Nadalje sta dve prostorni obedovalnici, dve kuhinji itd. Potemtakem je Sangrad kakor nalašč za počitniško naselbino za kakih 150 otrok, ako se na nadzorovalno osobje in na postrežbo računati 10 sob. Otroci bi imeli prostorno dvorišče, senčnat vrt z lepo zaraščenim smrekovim in bukovim gozdom.

Za inventar bi bilo treba okroglo 23.000 kron, tako da bi se potreboval enkratni izdatek 46.000 K. Vsakoletni izdatek za dobo dveh mesecev (hrana, plača oskrbniku, kuharici, dvema deklama itd.) bi znašal okroglo 9000 K. Vsota je sicer znatna za naše razmere, toda za blagor dece neimovitih mestnih prebivalcev je mestna občina dolžna žrtvovati za tako nepodcenljivo socialno nalogo. Skrupucano ime „Sangrad“ se naj prekrsti v „Paradiž“, katero ime bi zbujalo v deci nade na veselo počitniško življenje že med šolskim letom.

Pred to dobo in po počitniški dobi bi bil „Paradiž“ brezplačno bivališče mestnim

uradnikom in njihovim rodovinom, kar bi imelo za blagodejno posledico, da ne bi vsi uradniki silili na počitnice v dobi velikih šolskih počitnic, ko se zaradi tega nakupiči na magistratu toliko dela.

Gospodarska povzdiga Dalmacije.

Akcija, ki jo je v minulem letu uvedlo ministrstvo za poljedelstvo, zlasti na polju melioracijstva, preskrbljevanja z vodo, uravnavanja rek in zagranja hudournikov, ima jako zadovoljive uspehe, kakor zatrja tozadevni komunike ministrskega predsedstva.

Iz tega priobčevanja posnemljemo: Za nadaljno pospeševanje stavljenih si smotrov je ministrstvo za poljedelstvo dalo tudi za tekoče leto na razpolago vsoto okroglo en milijon kron. Po nalogu tega ministrstva se poda njega tehnični referent, dvorni svetnik Edvard Markus, bližnje dni v Dalmacijo, da prouči sedanje stanje dotičnih del in da pripravi tiste odredbe, ki so v interesu hitrega napredovanja. Dvorni

svetnik Markus in sekijski svetovalec v ministrstvu za poljedelstvo, Ivo Nobile di Bizzaro, se udeležita ekspertize, ki ima dovesti do rešenja vprašanje usušnja razsežnih nižin ob ustju reke Narenta.

To vprašanje, važno toliko za deželno kulturo kolikor za higieno dežele, je že dlje časa predmet studij in razprav, ne da bi se bil doslej dosegel kak rezultat. Rešitev tega težavnega problema in zagotovljenja projekta, ki bi bil izvedljiv v tehničnem in gospodarskem pogledu, bi mogočno pospeševalo gospodarsko povzdigo Dalmacije.

S čim?

V neki vasi je praznoval star učitelj petdesetletnico svojega službovanja. Občina je priredila zaslužnemu mladino ljubju sijajno bakljado. Ko je bila vsa vas zbrana pred šolskim poslopijem, je govoril župan slavnostni govor in ga končal, rekoč: „Naj živi naš častiljivi učitelj, naj živi!“

„S čim neki?“ je kratko odgovoril slavljencec.